

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова
Кафедра філології

В. М. СУПРУН

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

Навчально-методичні вказівки
для здобувачів освітньо-наукового ступеня доктора філософії

Вінниця
ПП «ТД «Едельвейс і К»
2026

УДК 61:378.147.091.33-027.22(072)

С 89

Рекомендовано до друку Методичною радою факультету підготовки іноземних громадян Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова (протокол № 3 від 20 січня 2026 р.).

Рецензенти:

Амеліна С. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології і перекладу Національного університету біоресурсів і природокористування України;

Кондратюк А.Л., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філології Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова.

Супрун В. М.

С 89 Педагогічна практика : навчально-методичні вказівки для здобувачів освітньо-наукового ступеня доктора філософії. – Вінниця: ПП «ТД «Едельвейс і К», 2026. – 34 с.

ISBN 978-617-7417-68-1

У навчально-методичному виданні викладено специфіку, особливості організації, вимоги до обов'язкової освітньої складової освітньо-наукової програми – асистентської практики здобувачів ступеня доктора філософії, що спрямована на розвиток викладацьких навичок, дидактичного мислення, засвоєння методології педагогічної діяльності.

Навчально-методичні вказівки розраховані на здобувачів третього рівня вищої освіти, а також будуть корисними викладачам закладів вищої освіти.

УДК 61:378.147.091.33-027.22(072)

ISBN 978-617-7417-68-1

© В. М. Супрун, 2026

ПЕРЕДМОВА

Комплексне системне реформування вітчизняного освітньо-наукового простору, інспіроване активним його входженням у європейську та світову площину, передбачає підготовку науково-педагогічних кадрів нової генерації за моделлю навчання докторів філософії (PhD). Конструктивні зміни системи освітньо-наукової ієрархії вимагають нових підходів і рішень як на законодавчому рівні, так і на інституційному. Перший забезпечено низкою нормативно-правових актів, а саме: Законом України «Про вищу освіту» (2014 р.), Постановою Кабінету Міністрів України № 261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» (2016 р.), Постановою Кабінету Міністрів України № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (2022 р.) та ін. Другий підхід реалізується закладами вищої освіти та науковими установами, які готують здобувачів третього рівня вищої освіти, й передбачає організацію ними умов для успішного засвоєння здобувачами освітньої і наукової складової освітньо-наукової програми, яка, з одного боку, корелювалась би з пріоритетами аспірантів, а з іншого – відповідала б актуальним запитам сучасного ринку праці, й не лише вітчизняного. Більше того, система підготовки майбутніх докторів філософії включає в себе й педагогічну складову як обов'язковий компонент формування фахової спроможності викладача вищої школи.

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про вищу освіту», освітньо-науковий рівень вищої освіти передбачає оволодіння аспірантом «методологією наукової та педагогічної діяльності». У свою чергу ст. 1 Закону України «Про освіту» дає дефініцію педагогічній діяльності, визначеній як «інтелектуальна, творча діяльність педагогічного (науково-педагогічного) працівника або самозайнятої особи у формальній та/або

неформальній освіті, спрямована на навчання, виховання та розвиток особистості, її загальнокультурних, громадянських та/або професійних компетентностей».

В основі ефективності педагогічної діяльності, її результативності й дієвості підготовка висококваліфікованих кадрів, спроможних на високому рівні організувати, модерувати, контролювати та аналізувати навчально-виховний процес у закладах вищої освіти, оскільки тільки якісна адаптивна освіта, що відповідає європейським і світовим стандартам, може бути запорукою соціокультурного й економічного розвитку держави. Таку місію виконують дисципліни освітньої складової підготовки здобувачів третього рівня вищої освіти, що складають спектр дидактичних засад підготовки викладачів вищої школи. Теоретичну основу курсів з вишколу кадрів вищої кваліфікації для сучасних ЗВО становить вивчення здобувачами ступеня доктора філософії традиційних та інноваційних форм, методів, прийомів, принципів, технологій та засобів навчання у виші.

Педагогічна практика виконує потужну ідентифікуючу роль у процесі становлення науково-педагогічної особистості викладача. Практикант може оцінити рівень власної фахової підготовки як спеціаліста певної галузі знань, адже під час роботи зі студентами стикатиметься зі складними проблемними питаннями, які потребуватимуть його фахової оцінки й пояснення, так і педагогічної майстерності донесення навчальної та наукової інформації до студентської аудиторії. Тут важливе виявлення сильних і слабких сторін власної педагогічної підготовки, знання теоретичних засад дидактики вищої школи й уміння їх використовувати.

Педагогічна практика здобувачів третього рівня вищої освіти – це важливий елемент освітньої складової в системі підготовки докторів філософії. Функціонал цього виду навчально-практичної діяльності аспірантів послідовно замикає цикл педагогічної підготовки доктора філософії, розпочатий теоретичним вивченням дидактики вищої школи. Педагогічна практика інтегрує комплекс науково-дослідницьких, комунікативно-

ораторських, організаційних та ін. компетентностей. Саме педагогічна практика дає можливість аспірантові ідентифікувати себе як майбутнього науково-педагогічного працівника, визначитися із перспективами професійного розвитку. Практикант має можливість сам ідентифікувати ступінь власної професійно-педагогічної підготовки і спроможності реалізувати себе у викладацькій діяльності. Тому практика є цінним інструментом професійного вишколу висококваліфікованих науково-педагогічних кадрів, становлення й просперування особистості викладача на засадах гуманізму, моральних координат та аксіологічних цінностей, відповідальності за якість своєї праці.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ АСПІРАНТІВ

Відповідно до «Положення про педагогічну практику здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І. Пирогова» (наказ №100 від 20 червня 2025 р.), **метою** педагогічної практики є формування у здобувачів професійних навичок викладацької діяльності, а також методичної та організаційної роботи у закладах вищої освіти.

Основні завдання педагогічної практики:

- 1) опанування теоретичних і практичних основ викладацької діяльності в закладі вищої освіти;
- 2) набуття досвіду навчально-методичної роботи: розроблення робочих програм дисциплін, силабусів, календарних планів, навчально-методичних матеріалів, завдань для поточного та підсумкового контролю;
- 3) проведення лекційних, практичних, семінарських занять із застосуванням сучасних педагогічних технологій;
- 4) розвиток умінь академічної комунікації зі здобувачами освіти, дотримання принципів академічної доброчесності, професійної культури викладача;
- 5) інтеграція наукових пошуків у навчальний процес: використання результатів власного дисертаційного дослідження в освітній діяльності;
- 6) застосування дистанційних, змішаних форм навчання, цифрових освітніх ресурсів;
- 7) здійснення аналізу власної педагогічної діяльності, визначення шляхів професійного вдосконалення;
- 8) ознайомлення з організацією освітнього процесу: вивчення нормативно-правових засад діяльності закладу вищої освіти та системи внутрішнього забезпечення якості освіти;
- 9) формування навички перманентного пошуку нових знань та творчого їх використання в науково-педагогічній діяльності, підвищення власної кваліфікації;

10) здобуття основ професійної майстерності відповідно до етичних та світоглядних принципів викладацької діяльності.

Очікувані результати навчання з педагогічної практики:

Унаслідок проходження практики майбутній доктор філософії повинен:

знати:

- правові та нормативні основи функціонування системи освіти;
- основні нормативні документи вищої освіти (внутрішнє положення, освітня програма, навчальний план, силабус, робоча програма дисципліни, індивідуальний план викладача тощо) та їх роль в організації навчального процесу;
- сучасні досягнення та тенденції розвитку наукового, навчально-методичного напрямку профільної кафедри;
- основи навчально-методичної роботи у вищій школі;
- засади педагогічної етики та культури, викладацької майстерності, сучасні педагогічні технології;
- заходи контролю та оцінювання знань, умінь і навичок студентів;
- методiku аналізу навчальних занять у вищій школі;

вміти:

- формувати загальну стратегію вивчення дисципліни;
- конкретизувати мету вивчення дисципліни відповідно до спеціальності здобувача й практичної потреби в її вивченні;
- розробляти навчально-методичні матеріали для здійснення науково-педагогічної діяльності, використовувати дидактичні методи і прийоми навчання;
- готувати плани-конспекти лекційних (практичних, семінарських, лабораторних) занять;
- активувати діяльність студентів до навчання та практичної зацікавленості відповідною спеціальністю;

- реалізувати систему контролю та оцінювання знань студентів, їх ступінь розуміння й засвоєння навчального матеріалу;
- укладати тестові матеріали різних рівнів складності для моніторингу здобувачами навчальних досягнень;
- аналізувати труднощі, що виникають під час педагогічної діяльності, намагатися їх долати;
- **володіти:**
 - методикою та технологіями проведення різних видів навчальних занять у вищій школі;
 - нормами поведінки зі студентською аудиторією;
 - правилами використання технічних засобів навчання, що застосовуються при проведенні занять із відповідної дисципліни;
 - методикою самооцінки, самоаналізу результатів та ефективності проведення аудиторних занять;
 - ораторською майстерністю виступу перед аудиторією здобувачів вищої освіти.

ЗМІСТ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Основною базою проведення педагогічної практики аспірантів є кафедри Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова.

Зміст педагогічної практики здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти передбачає виконання комплексу навчально-методичних та організаційних заходів, спрямованих на формування педагогічних компетентностей майбутніх докторів філософії.

Умовно педагогічну практику можна поділити на три етапи, кожен з яких має свої функції та специфіку.

1. Перший етап розпочинається із проведення керівником практики настановчо-організаційної конференції, під час якої здобувачі отримують інструктаж (включно з технікою безпеки) щодо мети, змісту, вимог, етапів та критеріїв оцінювання видів діяльності практиканта, правил оформлення індивідуального плану, щоденника й основної документації.

На цьому етапі аспірант ознайомлюється зі структурою університету, нормативними документами, що регламентують освітній процес у ЗВО, розкладом, навчально-методичними матеріалами профільних кафедр. Здобувач третього рівня вищої освіти вивчає РПНД та силабуси освітніх компонентів, які забезпечуватиме в ході педагогічної практики.

Для ознайомлення з передовим педагогічним досвідом аспірант зобов'язаний відвідати заняття викладачів профільної кафедри, вивчити інноваційні освітні технології, які впроваджуються професорсько-викладацьким складом в освітній процес.

2. Другий етап педагогічної практики передбачає підготовку не менше трьох планів-конспектів лекцій з профільної дисципліни; розробку й узгодження з викладачем планів-конспектів практичних (семінарських, лабораторних) занять; укладання дидактичних матеріалів (наочність, роздатковий матеріал і т. ін.); проведення навчальних занять у кількості не

менше одного в тиждень на весь період педагогічної практики; організацію позааудиторного заходу (факультативи, творчі гуртки, конкурси професійної майстерності, навчальні проекти, майстер-класи, наукові вебінари, семінари-практикуми, виставки студентської творчості тощо); відвідування й аналіз заняття аспіранта-однокурсника.

Практикант повинен використовувати в освітній діяльності сучасні технології, методи та прийоми навчання, працювати на засадах толерантності, студентоцентрованого, компетентнісного, проблемнозорієнтованого підходів. Упродовж проходження педагогічної практики аспірант бере участь у науковій, навчально-методичній, організаційній роботі кафедри, займається самопідготовкою.

3. Третій (заключний) етап проходження практики характеризується тим, що аспірант готує звітні матеріали за її результатами, оформлює належним чином плани-конспекти проведених занять, щоденник, готує матеріали на звітну підсумкову конференцію й бере в ній участь. Крім того, аспірант укладає тези як результат першого педагогічного досвіду, де викладає пропозиції та рекомендації щодо навчальної організації освітнього компонента, який забезпечував.

Після завершення терміну проходження педагогічної практики здобувач подає керівнику звіт про основні її результати. Керівник практики перевіряє звіт, підписує його та виставляє оцінку.

Звіт за результатами педагогічної практики має містити відомості про виконання індивідуального плану практиканта; плани-конспекти лекцій та практичних (лабораторних, семінарських) занять; роздаткові матеріали; розгорнутий план-конспект позааудиторного заходу; аналіз взаємовідданого заняття; оформлений належним чином щоденник з відгуком керівника практики. Матеріали педагогічної практики необхідно оформити у вигляді папки із зав'язками (скріпленого документа).

ОБОВ'ЯЗКИ АСПИРАНТА ПІД ЧАС ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Аспірант під час проходження педагогічної практики зобов'язаний:

1. Дотримуватися програми педагогічної практики, затвердженої закладом вищої освіти, та виконувати всі передбачені нею завдання.
2. Ознайомитися з організацією освітнього процесу на кафедрі (структура, навчальні плани, робочі програми навчальних дисциплін/силабуси, форми контролю навчальних досягнень здобувачів тощо).
3. Брати участь у науковій та навчально-методичній роботі кафедри, зокрема: відвідувати заняття досвідчених викладачів, аналізувати методику викладання, брати участь у науково-методичних семінарах і засіданнях кафедри.
4. Ознайомитись із функціоналом електронного журналу та вести необхідну для забезпечення навчально-виховного процесу документацію.
5. Самостійно проводити навчальні заняття (лекційні, практичні, семінарські, лабораторні) відповідно до свого фаху.
6. Розробляти контрольні, тестові завдання з метою перевірки знань студентів.
7. Готувати навчально-методичні матеріали, зокрема: плани-конспекти занять, презентації, дидактичні та контрольні матеріали, завдання для самостійної роботи здобувачів освіти.
8. Здійснювати педагогічне спостереження та рефлексію, аналізувати власну викладацьку діяльність, фіксувати результати у щоденнику практики.
9. Дотримуватися норм академічної доброчесності, педагогічної етики та внутрішнього розпорядку закладу освіти.
10. Підготувати та подати звітну документацію за результатами практики: щоденник педагогічної практики; індивідуальний план виконання завдань; план-конспект позааудиторного заходу; плани-конспекти лекцій та

практичних (лабораторних, семінарських) занять; аналіз відвіданого в однокурсника заняття; тези як результат першого педагогічного досвіду.

11. Ураховувати результати педагогічної практики в подальшій науково-дослідній діяльності, зокрема в контексті теми свого дисертаційного дослідження.
12. Взяти участь у настановчо-організаційній та звітній конференціях.
13. За бажанням здійснювати наукове консультування здобувачів освіти (реферат, доповіді на конференціях, публікації тез тощо).

ЗАВДАННЯ КЕРІВНИКА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Навчально-методичне керівництво програмою практики здійснює керівник практики (викладач, який забезпечує дисципліну «Дидактика вищої школи»).

Керівник педагогічної практики аспіранта зобов'язаний:

1. Розробити та узгодити програму педагогічної практики відповідно до «Положення про педагогічну практику здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І. Пирогова» (наказ №100 від 20 червня 2025 р.).
2. Ознайомити аспіранта з метою, завданнями та змістом практики, вимогами до організації освітнього процесу, формами звітності та критеріями оцінювання результатів практики.
3. Надати методичні рекомендації щодо планування та проведення навчальних занять, застосування сучасних педагогічних технологій, методів, прийомів навчання.
4. Консультувати аспіранта з питань розроблення навчально-методичних матеріалів, підготовки конспектів занять, презентацій, дидактичних і контрольних заходів.
5. Здійснювати дидактично-методичний супровід діяльності аспіранта під час проведення лекційних (практичних, семінарських, лабораторних занять), позааудиторного заходу.
6. Контролювати дотримання аспірантом академічної доброчесності, педагогічної етики та внутрішніх нормативних документів закладу вищої освіти.
7. Відвідувати та аналізувати навчальні заняття, проведені аспірантом, надавати фахові рекомендації щодо вдосконалення його педагогічної майстерності.
8. Провести настаново-організаційну та підсумкову звітну конференції.

9. Оцінити результати педагогічної практики, враховуючи рівень сформованості професійно-педагогічних компетентностей аспіранта.
10. Стежити за найновішими досягненнями в галузі педагогіки з метою осучаснення дидактичних підходів в освітньому процесі.

ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

До захисту педагогічної практики допускаються здобувачі вищої освіти ступеня доктора філософії, які в повному обсязі виконали індивідуальний план практики, сформуvalи звітну документацію, підготували тези доповіді на звітну підсумкову конференцію.

Відповідно до «Положення про педагогічну практику здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І. Пирогова» в разі незадовільної оцінки або неможливості проходження практики з об'єктивних причин здобувачу надається можливість повторного її проходження у встановленому порядку.

Результати педагогічної практики та її захист оцінюються за 200-бальною шкалою на підставі поданих звітних документів, відгуку керівника практики, а також виступу аспіранта на звітній підсумковій конференції.

Документи звітності педагогічної практики аспірантів зберігаються на кафедрі філології упродовж 5 років.

Оцінка за проходження педагогічної практики враховується під час чергової атестації здобувача ступеня доктора філософії (звітування про виконання індивідуального плану роботи аспіранта за поточний семестр).

Види робіт аспіранта, які підлягають оцінюванню під час педагогічної практики

<i>№ п/п</i>	<i>Вид роботи</i>	<i>Дата проведення роботи</i>	<i>Відмітка про виконання</i>
1	Участь у настановчо-організаційній конференції		
2	Співбесіда з керівником практики та вибір видів робіт для практики		
3	Ознайомлення з сучасною навчальною літературою з курсу, нормативними документами ЗВО та методичними матеріалами з організації навчального процесу (навчальним планом, освітньою		

	програмою, технічними засобами навчання, методиками діагностики та оцінювання знань студентів)		
4	Відвідування занять досвідчених викладачів кафедри		
5	Підготовка планів-конспектів лекцій з дисципліни «НАЗВА ОК»		
6	Підготовка до практичних (семінарських/лабораторних) занять з дисципліни «НАЗВА ОК»		
7	Проведення аудиторних занять (лекції, практичні, семінарські, лабораторні) з дисципліни «НАЗВА ОК»		
8	Аналіз взаємовідданого заняття		
9	Проведення позааудиторного заходу		
10	Підготовка, оформлення звіту, тез доповіді за результатами проходження педагогічної практики та виступ на звітній підсумковій конференції		

СХЕМА АНАЛІЗУ НАВЧАЛЬНОГО ЗАНЯТТЯ

(загальнодидактична)

1. Тема навчального заняття.
2. Мета заняття. Правильність визначення компонентів мети (навчального, виховного, розвивального).
3. Структура лекції (практичного/семінарського/лабораторного заняття).
Етапи, внутрішній зв'язок між ними та підпорядкованість загальній меті заняття (наявність вступу, який містить чітке формулювання теми лекції (практичного/семінарського/лабораторного) та постановку завдання; логічна послідовність; розподіл і взаємозв'язок окремих частин заняття, що полегшують її розуміння; наявність висновків, які дають змогу осмислити навчальне заняття в цілому; виділити ідею навчального заняття та його роль у контексті гуманізації та гуманітаризації освіти; конкретність завдань на самостійну роботу).
4. Реалізація принципів навчання в ході навчального заняття.
5. Забезпечення зв'язку заняття із матеріалом попередньої теми.
6. Відповідність змісту заняття загальній темі модулю з даної дисципліни.
7. Загальнотеоретичний рівень викладу навчального матеріалу.
Термінологічний апарат лекції (практичного/семінарського/лабораторного заняття).
8. Міжпредметні зв'язки, способи їх забезпечення.
9. Зв'язок із потребами суспільства, сучасної освіти із життєвим досвідом студентів.
10. Зв'язок із практичною професійною діяльністю (неперервною практикою) та її актуальними проблемами. Відображення специфіки обраної студентом спеціальності, спеціалізації.
11. Системний підхід до забезпечення професійної підготовки фахівця.

12. Шляхи активізації та стимулювання навчального процесу, розвиток мовлення, пам'яті, уваги, уяви, емоцій, інтересу, волі студентів, аналітично-синтетичного та образного (творчого) мислення.
13. Орієнтація студентів на самоосвіту, науково-дослідницьку діяльність.
14. Наочність, засоби навчання (у тому числі технічні та комп'ютерні інформаційні технології, проектори, муляжі), їх місце і роль у процесі оволодіння знаннями. Використання інноваційних технологій (інформаційних, дистанційних, індивідуальних). Місце дошки на занятті, раціональність її використання, культура письма на ній.
15. Методи, прийоми подачі матеріалу, поточного контролю за засвоєнням навчального матеріалу.
16. Прийоми підведення підсумків кожного окремого питання, проблеми, заняття в цілому.
17. Діяльність викладача на занятті:
18. а) мова викладача (голос, інтонація, жести, міміка, манера говорити та інше);
19. б) уміння поводитися в аудиторії, контакт зі студентами, способи підтримання робочої дисципліни, реакція на окремі порушення поведінки, такт викладача;
20. в) зовнішній вигляд викладача.
21. Загальні висновки про заняття:
22. а) ефективність навчального заняття в цілому;
23. б) науковий рівень викладання навчального матеріалу;
24. в) виховний потенціал заняття, формування у студентів інтересу до навчального предмета, професії, навчання;
25. г) якість засвоєння знань студентами;
26. д) досягнення мети навчального заняття.
27. 21. Оцінка рівня проведення заняття (задовільний, належний, високий).

ОЦІНЮВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Система перерахунку балів отриманих аспірантами.

Шкала перерахунку традиційних оцінок у рейтингові бали (200 балів) для дисциплін, що закінчуються заліком прийнята рішенням Вченої ради ВНМУ протокол № 2 від 28.09.2010. Отримані бали за поточну успішність, матеріали звіту та відгук керівника практики визначають оцінку з дисципліни. Ця сума відповідає фіксованій шкалі оцінок: оцінка «5» – 200-180 балів, оцінка «4» – 179-160 балів, оцінка «3» – 159-122 бали.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		Для заліку
180-200	A	зараховано
170-179,9	B	
160-169,9	C	
141-159,9	D	
122-140,99	E	
	FX	Не зараховано, з можливістю повторного складання
	F	Не зараховано, з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Академічні успіхи здобувачів оцінюються за шкалою ECTS та за традиційною вітчизняною шкалою.

КОРОТКИЙ СЛОВНИК ТЕРМІНІВ І ПОНЯТЬ

Академічна доброчесність – сукупність етичних принципів та правил, яких мають дотримуватися всі учасники освітнього процесу (студенти, аспіранти, викладачі, науковці) під час навчання, викладання, наукової та творчої діяльності, щоб забезпечити чесність, довіру та справедливість у досягненні знань і результатів, що передбачає самостійне виконання робіт, посилення на джерела, відсутність плагіату, списування, фабрикації та обману.

Акредитація освітньої програми – офіційна процедура підтвердження її якості та відповідності державним стандартам. Це означає, що програма успішно пройшла перевірку і дозволяє видавати дійсні дипломи, а її наявність забезпечує здобувачам освіти право на отримання вищої освіти та кваліфікації.

Анкета – інструмент збору первинної інформації в педагогіці.

Вибіркові дисципліни – це курси за вільним вибором студента, що дозволяють індивідуалізувати освітню програму, поглибити знання у цікавій сфері, отримати додаткові компетенції, які не входять до обов'язкової програми, але є важливими для майбутньої кар'єри та особистісного розвитку.

Викладання – упорядкована діяльність викладача з реалізації освітніх завдань шляхом інформування.

Виховання – цілеспрямований продуманий процес формування особистості.

Дидактика – найважливіша галузь педагогіки, яка вивчає теоретичні основи організації процесу навчання, його закономірності, принципи, методи, прийоми.

Дуальна освіта – це форма навчання, що поєднує теоретичну підготовку в закладі освіти з практичним навчанням на робочому місці на підприємстві, де студент офіційно працевлаштований за фахом, отримує

зарплату та набуває реальних професійних навичок, готуючись до роботи безпосередньо під час навчання.

Екзамен – форма підсумкового контролю знань, умінь та навичок студента з певної навчальної дисципліни, що проводиться як офіційне випробування, яке оцінює глибину засвоєння матеріалу наприкінці семестру.

Європейська кредитно-трансферна система (ЄКТС) – це міжнародна система для вимірювання, порівняння та накопичення навчального навантаження та результатів навчання студентів, що забезпечує академічну мобільність та визнання кваліфікацій у Європі, де 1 кредит ЄКТС становить 30 годин роботи студента, а 60 кредитів – це річне навантаження.

Заклад вищої освіти – окремий вид установи, яка є юридичною особою приватного або публічного права, діє згідно з виданою ліцензією на провадження освітньої діяльності на певних рівнях вищої освіти, проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу і здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей.

Залік – форма підсумкового контролю знань студентів у закладах вищої освіти, яка перевіряє засвоєння теми чи дисципліни, зазвичай без виставлення оцінки в балах (або із оцінкою «зараховано»/«не зараховано»).

Заохочення – система стимулів (похвал, нагород, відзнак тощо), які застосовуються до здобувача за сумлінне навчання, позитивну ініціативу та інші заслуги, щоб зміцнити дисципліну й мотивувати до подальшої старанної праці.

Засоби навчання – це матеріальні (книги, обладнання) або ідеальні (програми) об'єкти, що розташовані між викладачем та здобувачем освіти та використовуються для передачі знань, формування навичок і досвіду, роблячи процес навчання ефективнішим, цікавішим та різноманітним, включаючи підручники, технічні пристрої й віртуальні інструменти.

Здобувач вищої освіти – особа, яка навчається у закладі вищої освіти на певному рівні вищої освіти з метою здобуття відповідного ступеня і кваліфікації.

Знання – результат пізнавальної діяльності здобувача, що являє собою усвідомлене розуміння, сукупність відомостей, фактів, теорій та навичок про дійсність, які дозволяють осмислювати світ, вирішувати завдання й успішно діяти.

Інклюзивне навчання – система забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх здобувачів, зокрема тих, що мають особливі освітні потреби, шляхом їх навчання у закладах освіти разом з однолітками, адаптуючи навчальні програми, методи та середовище для врахування індивідуальних особливостей та потреб кожного здобувача.

Інноваційне навчання – зорієнтована на динамічні зміни в навколишньому світі початкова діяльність, яка ґрунтується на розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально-адаптаційних можливостей особистості.

Консультація – порада викладача, пояснення студентам певного питання.

Контроль – процес перевірки, спостереження та нагляду за діяльністю, щоб переконатися, що вона відповідає встановленим стандартам, цілям або планам, з метою виявлення відхилень та їх коригування для забезпечення оптимального функціонування системи чи досягнення бажаного результату.

Компетентність – здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, проводити професійну діяльність, що виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, поглядів, інтересів, цінностей та інших особистих якостей.

Лабораторне заняття – форма навчального заняття, на якому студент під керівництвом викладача проводить досліди з метою підтвердження певних теоретичних положень, набуває практичних навичок роботи з технологіями, технічним обладнанням, вимірювальною апаратурою.

Лекція – основна форма або метод навчання, що передбачає усний виклад великого за обсягом, складного за логічною побудовою теоретичного матеріалу. В основі лекції (академічної чи публічної) – монологічний виступ промовця (лектора, викладача) перед аудиторією слухачів з метою наукового висвітлення певного питання чи проблеми з галузі знань.

Метод навчання – спосіб упорядкованої взаємопов’язаної діяльності викладача та студентів, спрямований на досягнення поставлених цілей.

Метод учіння – спосіб навчально-пізнавальної діяльності студентів, зорієнтований на творче оволодіння знаннями, уміннями, навичками та вироблення світоглядних переконань на заняттях і в позааудиторній роботі.

Міжпредметний зв’язок – дидактичний засіб, що об’єднує знання, вміння та поняття з різних навчальних дисциплін для формування цілісного світогляду здобувача, поглибленого розуміння явищ і практичного застосування знань, показуючи, як математика, фізика, література та інші науки взаємопов’язані, а не існують ізольовано.

Модуль (навчальний) – логічно завершена система теоретичних знань і практичних умінь з навчальної дисципліни, адаптованих до індивідуальних особливостей здобувачів освіти.

Навички – практичні вміння виконувати певні дії, доведені до автоматизму завдяки повторенням, досвіду та тренуванням.

Навчальна технологія – сукупність форм, методів, засобів навчання, своєрідний алгоритм дій, правильне виконання яких веде до запроєктованих суб’єктами навчання цілей.

Навчання – цілеспрямований процес набуття нових знань, навичок, цінностей та моделей поведінки через досвід, вивчення та роздуми, що веде до змін у пізнавальних процесах та поведінці індивіда, і може відбуватися як формально, так і неформально протягом усього життя.

Наочність – принцип і метод навчання, що передбачає використання конкретних предметів, явищ, їхніх зображень, моделей, схем чи інших візуальних засобів для формування чітких уявлень і понять у здобувачів,

полегшуючи розуміння складного матеріалу та стимулюючи пізнавальний інтерес.

Нормативні дисципліни – обов’язкові предмети, що формують основу будь-якої освітньої програми, охоплюючи цикли гуманітарних, соціально-економічних, фундаментальних та професійно-орієнтованих дисциплін, які є єдиними для всіх студентів спеціальності й становлять до 75% навчального часу.

Освітня діяльність – діяльність закладів вищої освіти, спрямована на організацію, забезпечення та реалізацію навчально-виховного процесу.

Оцінювання навчальної діяльності – процес збору, аналізу та інтерпретації інформації про навчальні досягнення здобувачів (знання, вміння, навички, ставлення, прогрес) для стимулювання навчання, надання зворотного зв’язку та корегування освітнього процесу.

Педагогічна практика аспіранта – обов’язковий елемент підготовки, що інтегрує теорію і практику викладання, формує професійні компетентності для навчання студентів та розвитку їх як майбутніх фахівців, залучаючи аспіранта до освітнього процесу задля викладання певних дисциплін у закладі вищої освіти.

Підхід до навчання – методологічний орієнтир в освітній діяльності. Актуальними є такі підходи: студентоцентричний, компетентнісний, діяльнісний, проблемний, інтегрований, дослідницький, творчий, контекстний, системносинергетичний та ін.

Позааудиторна робота – невід’ємна частина освітнього процесу, що відбувається поза межами розкладу занять, спрямована на всебічний розвиток студентів через самостійну роботу, гуртки, спортивні секції, творчі заходи та соціальні проекти, сприяючи їхній самореалізації, соціалізації та формуванню професійних якостей, командної роботи й відповідальності.

Практичне заняття – форма навчання, де студенти застосовують теоретичні знання на практиці, виконуючи спеціальні завдання, вправи,

досліди чи проекти для формування вмінь та навичок, що є ключовим для розуміння матеріалу та підготовки до майбутньої професії.

Прийом навчання – це окремий крок, дія або конкретна навчальна ситуація, що є складником ширшого методу навчання.

Принципи навчання – нормативні вимоги, що визначають зміст, форми організації та методи освітнього процесу, ґрунтуючись на закономірностях пізнання, з метою забезпечення засвоєння знань, розвитку особистості та її виховання.

Результати навчання – це знання, уміння, навички, способи мислення, цінності та особистісні якості, які здобувач освіти отримує, розвиває і здатен продемонструвати після завершення певної освітньої програми (модуля, курсу, рівня освіти), й які підлягають вимірюванню та оцінюванню.

Самостійна робота студента – специфічний вид діяльності учіння, головною метою якого є формування самостійності суб'єкта, що навчається, а формування його вмінь, знань і навичок здійснюється опосередковано через зміст і методи всіх видів навчальних занять.

Семінарське заняття – вид навчально-практичного заняття у виші, що передбачає самостійне вивчення студентами (за завданням викладача) окремих питань і тем лекційного курсу з подальшим оприлюдненням відповідної інформації (у вигляді реферату, доповіді, повідомлення) та візуалізацією матеріалу.

Силабус – навчальна програма дисципліни, свого роду «угода» між викладачем і студентом, що детально пояснює зміст курсу, його цілі, очікувані результати навчання та вимоги, а також критерії оцінювання, надаючи студенту чітке розуміння, що він буде вивчати, чому та як його знання будуть оцінюватися, що робить його персоналізованим інструментом для здобувача освіти.

Спецкурс – спеціалізований навчальний курс у закладі вищої освіти, який пропонує поглиблене вивчення вузької, окремої теми або новітніх знань з певної галузі науки, що доповнює основну програму.

Стандарт вищої освіти – це сукупність вимог до змісту, результатів та якості освітньої діяльності закладів вищої освіти для кожного рівня та спеціальності, що включає обсяг кредитів ЄКТС, перелік компетентностей, результати навчання, форми атестації, вимоги до системи забезпечення якості та відповідність до Національної рамки кваліфікацій.

Тестування в освіті – система вимірювання та оцінювання знань, умінь і компетентностей здобувачів за допомогою стандартизованих тестів для діагностики рівня навчальних досягнень, виявлення прогалин та забезпечення об'єктивності контролю знань, що є важливою частиною модернізації освітнього процесу та зовнішнього оцінювання.

Уміння – здатність людини успішно виконувати певні дії чи діяльність на основі набутих знань і навичок, перетворюючи теорію на практику.

Якість вищої освіти – комплексна характеристика, що показує відповідність підготовки фахівця сучасним вимогам суспільства, держави та ринку праці, а також здатність випускника бути компетентним професіоналом, соціально відповідальною особистістю, яка може задовольняти свої та суспільні потреби. Вона охоплює якість освітніх програм, викладацького складу, управління закладом та інформаційного середовища.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Андрущенко В. Основні тенденції розвитку вищої освіти в Україні на рубежі століть (спроба прогностичного аналізу). *Вища освіта України*. 2000. № 1. С. 11-17.
2. Бакалець О.В., Бегош Н.Б., Дзига С.В., Заєць Т.А. Досвід використання сучасних освітніх технологій в опануванні методів функціональної діагностики. *Медична освіта*. 2024. № 4. С. 11-18.
3. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Центр навч. літ-ри, 2011. 382 с.
4. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 2015. 373 с.
5. Городиська В., Пантюк М. Педагогіка та психологія вищої школи: методичні матеріали до семінарських занять [для підготовки фахівців ОКР «Магістр» галузі знань 0401 «Природничі науки» спеціальності 8.04010601 «Екологія та охорона навколишнього середовища»]. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького педагогічного університету імені Івана Франка, 2013. 204 с.
6. Гриценко Л.І. Формування навчально-професійної мотивації у студентів в умовах вищого навчального закладу. URL: / www.psyh.kiev.ua/
7. Гура О.І. Педагогіка вищої школи: вступ до спеціальності: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 224 с.
8. Казак І.О. Роль мотиваційного компоненту при виконанні навчального завдання у вищій школі. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2017. № 16. С. 197-207.
9. Кудіна В.В. Психологія вищої школи: курс лекцій. Київ: КСУ, 2018. 176 с.
10. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої. Київ: Знання, 2018. 486 с.
11. Марушкевич А.А. Педагогіка вищої школи. Київ: Логос, 2019. 215 с.
12. Матковський М., Цюра С. Психолого-педагогічні особливості

- самоорганізації викладача вищої школи в контексті професійно-педагогічної діяльності. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2025. Вип. 42. С. 241–247.
13. Машенко Н.І. Основи педагогіки і психології вищої школи: курс лекцій. 2-е вид., доп. й перероб. Кременчук, 2016. 272 с.
 14. Мельничук Л.Б., Шкабаріна М.А. Педагогіка і психологія вищої школи. Львів: Новий світ, 2024. 266 с.
 15. Методика викладання у вищій школі (мотивація навчальної діяльності): матеріали методичного семінару «Мотиваційний підхід до організації навчального процесу у вищій школі» / Н.Я. Кравчук, О.Є. Коваль. Тернопіль: ТНЕУ, 2011. 81 с.
 16. Науково-педагогічна практика: навчально-методичний посібник для здобувачів освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 131 Прикладна механіка, галузі знань 13 Механічна інженерія / ТНТУ; уклад.: Василь Васильків, Дмитро Радик, Лариса Данильченко. Тернопіль: ТНТУ, 2023. 106 с.
 17. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: підручник. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2017. 498 с.
 18. Супрун В.М. Педагогічна практика в системі підготовки докторів філософії. *Вісник науки та освіти. Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»*. 2025. № 10 (40) 2025. С. 2331-2341.
 19. Тетик В. Стратегії індивідуалізації навчання у вищій школі як психолого-педагогічна проблема. *Вісник науки та освіти*. 2025. № 8. С. 1870-1879.
 20. Філоненко М.М. Психологія особистісного становлення майбутнього лікаря: монографія. Видавництво «Центр учбової літератури». Київ. 2015. 332 с.
 21. Філоненко М.М. Психологія спілкування: підручник. Київ: Видавництво «Центр учбової літератури», 2016. 238 с.
 22. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник. Київ:

Академвидав, 2016. 352 с.

23. Яценко В.М. Перш ніж іти на заняття (100 порад викладачу). Тернопіль, 2019. 56 с.
24. Яценко Е.М. Робочий зошит з психології та педагогіки. Тернопіль, 2007. 36 с.

Додаткова:

1. Будник О. Використання методик змішаного навчання в закладі вищої освіти. *Обрії*. 2018. № 1. С. 4-11.
2. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація: навчальний посібник. Київ: ВЦ «Академія», 2006. 256 с.
3. Герасименко Л. Інтерактивна модель педагогічної практики в сучасній медичній освіті. *Нова педагогічна думка*. 2025. №3 (123). С. 83-88.
4. Голованова Т.П. Теоретичні засади професійної компетентності майбутнього викладача вищої школи. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. 2018. №1. С. 68-75.
5. Головенкін В.П. Педагогіка вищої школи (Андрагогіка): підручник. Київ: НТТУ «КП», 2009. 406 с.
6. Дзьобань О.П. Методологія, організація та технологія наукових досліджень: навчальний посібник для аспірантів. Київ; Одеса: Фенікс, 2025. 284 с.
7. Долінська Н.В. Сучасні моделі професійної діяльності викладача вищої школи США. *Молодий вчений*. 2018. № 8(1). С. 128-133.
8. Згуровський М.З. Стан та завдання вищої освіти України в контексті Болонського процесу. Київ: ІВЦ «Політехніка», 2004. 76 с.
9. Кремень В.Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації. Київ: Грамота, 2003. 216 с.
10. Кроки до Болонського процесу: збірник матеріалів / уклад. Головенкін В.П. Київ: ІВЦ «Політехніка», 2004. 110 с.

11. Ковальчук Л. Формування методологічної культури здобувачів вищої освіти. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2025. Вип. 42. С. 227–240.
12. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник. Київ: Знання, 2005. 486 с.
13. Лучанінова О.П. Педагогічні технології у вищій школі: навчальний посібник: Дніпропетровськ: ЛІРА, 2013. 224 с.
14. Малахов В. Етика спілкування: навчальний посібник. Київ: Либідь, 2006. 400 с.
15. Марушкевич А.А. Педагогіка вищої школи: теорія виховання: навчальний посібник. Київ: ВГШ «Київський ун-т», 2006. 60 с.
16. Нагаєв В.М. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник. Харків: «Стильна типографія», 2019. 267 с.
17. Настенко Є.А., Добровська Л.Д., Корнієнко Г.А. Педагогічна практика: рекомендації до проходження аспірантами педагогічної практики [Електронний ресурс]: навчальний посібник для аспірантів спеціальності 122 «Комп'ютерні науки та інформаційні технології», спеціалізації «Інформаційні технології в біології та медицині». Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 80 с. URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/d1eba4ba-fd95-44fc-ab20-2c45dedad5d3/content>
18. Освітні технології: навчально-методичний посібник / ред. О.М. Пехота. Київ: «АСК», 2001. 320 с.
19. Паласюк Б.М., Гантімурова Н.І. Діджиталізація медичної освіти: перспективи впровадження і виклики сьогодення. *Медична освіта*. 2025. № 4. С. 79-83.
20. Слєпкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі. Київ: Вища школа, 2015. 240 с.

21. Стинська В.В., Кліщ І.П., Кравець Н.С. Інноваційні педагогічні стратегії в підготовці медичних і фармацевтичних кадрів в Україні. *Медична освіта*. 2025. № 2. С. 35-41.
22. Цодікова О.А., Гирия М.П. Формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувача в медичному університеті: стан та перспективи. *Медична освіта*. 2025. № 2. С. 62-66.
23. Цокур О.С. Педагогіка вищої школи: навчально-методичний посібник. Одеса: Юридична література, 2002. 80 с.
24. Чернілевський Д.В., Томчук М.І. Педагогіка та психологія вищої школи: навч. посіб. Вінниця: Вінницький соціально-економічний ін-т ун-ту Україна, 2016. 402 с.
25. Шулдик А. В., Шулдик Г. О. Педагогічна практика студентів: навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти. Умань: «Візаві», 2018. 167с.

ЗМІСТ

Передмова.....	3
Мета та завдання педагогічної практики аспірантів.....	6
Зміст та організація педагогічної практики.....	9
Обов'язки аспіранта під час педагогічної практики.....	11
Завдання керівника педагогічної практики.....	13
Підведення підсумків педагогічної практики.....	15
Схема аналізу навчального заняття.....	17
Оцінювання педагогічної практики.....	19
Короткий словник термінів і понять.....	20
Рекомендована література.....	27

Навчально-методичне видання

Супрун Володимир Миколайович

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

**Навчально-методичні вказівки
для здобувачів освітньо-наукового ступеня
доктора філософії**